

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **L. K.**, zast. JUDr. Milanem Ostřížkem, advokátem, se sídlem Sadová 553/8, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2 (dříve: Krajský úřad Moravskoslezského kraje, se sídlem 28. října 117, Ostrava), v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 10. 2012, č. j. 38 Ad 61/2011 - 41,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Ustanovenému zástupci žalobce JUDr. Milanu Ostřížkovi **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů v částce 3.146 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení žalobce nese stát.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 2. 8. 2011, MSK 153793/2010, Krajský úřad Moravskoslezského kraje změnil rozhodnutí Magistrátu města Ostravy ze dne 25. 8. 2010, č. j. 69775/2010/OOA, o povinnosti vrátit dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí za období od června 2007 do dubna 2009 včetně ve výši 76.698 Kč, takto: *„Magistrát města Ostravy, odbor sociálních věcí a zdravotnictví, příslušný k rozhodování podle ustanovení § 61 a 67 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, v souladu s ustanovením § 3 odst. 4, § 51 a § 66 téhož zákona rozhodl o stanovení povinnosti vrátit přeplatek na dávce - příspěvek na živobytí za období měsíců od září 2007*

do dubna 2009 v celkové částce Kč 67.320,- u pana L. K., narozeného X, trvale bytem N. S. 196, D. L., a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na účet správního orgánu, který rozhodnutí vydal.“

V odůvodnění rozhodnutí o odvolání krajský úřad uvedl, že žalobce byl prokazatelně poučen o povinnosti písemně ohlásit změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi, její výši nebo výplatu. Žalobce však při posuzování vzniku nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi v únoru 2007 ani později neuvedl vlastnictví k pozemku parc. č. 538/30 v katastrálním území Dolní Lhota o celkové výměře 830 m^2. Bydlení má žalobce zajištěno užíváním části rodinného domu na základě věcného břemene a lze spravedlivě žádat, aby majetek v podobě zahrady, resp. stavebního pozemku, využil ke zvýšení si příjmu vlastním přičiněním (jeho prodejem nebo pronájmem). Správní orgán prvního stupně proto zahájil řízení o stanovení povinnosti vrátit přeplatek na dávce příspěvek na živobytí v celkové výši 76.698 Kč. Krajský úřad konstatoval, že povinnost vrátit dávku poskytnutou neprávem nebo v nesprávné výši zaniká uplynutím tří let ode dne, kdy byla vyplacena. Rozhodnutí správního orgánu prvního stupně bylo vydáno dne 25. 8. 2009 a vykonatelným se stalo dne 26. 8. 2009 (v obou případech myšleno 2010, pozn. soudu), proto lze stanovit povinnost vrátit přeplatek ve vztahu k částce výplaty dávky od září 2007 včetně do dubna 2009 v celkové částce 67.320 Kč. Krajský úřad proto rozhodnutí první instance změnil a výši přeplatku snížil. Zdůraznil, že žalobce je nezaměstnaný a zajišťován sociálními dávkami od dubna 1999. Od prosince 1999 je vlastníkem pozemku na základě darovací a kupní smlouvy, přičemž kupní cenu uhradil z vlastních prostředků. Krajský úřad podotkl, že spisová dokumentace neobsahuje doklad o tom, že žalobce opakovaně oznamoval vlastnictví zahrady; naopak do Prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech vyplnil údaje neodpovídající skutečnosti (užívání majetku osob blízkých - zahrady o výměře 830 m^2). Veřejná přístupnost katastru nemovitostí nic nemění na tom, že žalobce sám nesdělil pravdivé údaje o svém majetku. Krajský úřad uzavřel, že stanovení povinnosti vrátit neprávem vyplacený příspěvek na živobytí je v souladu s posouzením rozsahu majetku žalobce, jenž od prosince 1999 vlastní pozemek o výměře 830 m^2, na který je od dubna 2007 vydáno povolení ke stavbě rekreačního domu a který má takovou hodnotu, že jeho využitím lze získat dostatečné finanční prostředky k zabezpečení základních životních potřeb a živobytí osoby.

Vzhledem k tomu, že s účinností od 1. 1. 2012 přešla na základě zákona č. 366/2011 Sb. působnost krajských úřadů rozhodovat o odvolání mj. ve věcech dávek pomoci v hmotné nouzi na Ministerstvo práce a sociálních věcí, stalo se tímto dnem ministerstvo procesním nástupcem žalovaného Krajského úřadu Moravskoslezského kraje [srov. § 69 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), podle kterého žalovaným je správní orgán, který rozhodl v posledním stupni, nebo správní orgán, na který jeho působnost přešla]. Již Krajský soud v Ostravě v žalobním řízení i Nejvyšší správní soud v řízení o kasační stížnosti proto nadále jako se žalovaným jednaly namísto Krajského úřadu Moravskoslezského kraje s Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 1. 10. 2012, č. j. 38 Ad 61/2011 - 41, žalobu proti uvedenému rozhodnutí zamítl. V odůvodnění rozsudku soud uvedl, že krajský úřad nepochybil, pokud změnil rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, co se týká období, za které byl žalobce povinen vrátit přeplatek na dávce - příspěvku na

živobytí. Soud připomněl, že žalobce potvrdil vlastnictví pozemku parc. č. 538/30 v katastrálním území D. L. o celkové výměře 830 m2, který je podle plánu obce v obytné zóně (od roku 2007 je evidováno ohlášení stavby rekreačního domku s uděleným souhlasem s provedením stavby dnem 23. 4. 2007). Při tržní ceně pozemku v dané lokalitě od 800 do 1.100 Kč za 1 m^2 pak podle soudu není možno žalobce posoudit jako osobu v hmotné nouzi. Soud nepřisvědčil námitce žalobce, že oznamoval správnímu orgánu vlastnictví zahrady, resp. informaci, že by byl vlastníkem citovaného pozemku. Žalobce nesdělil správnímu orgánu prvního stupně údaje o rozsahu svého majetku. Soud konstatoval, že sociální a majetkové poměry žalobce ve smyslu § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi byly takové, že plně zajistily zabezpečení jeho základních životních potřeb; dávky tedy byly poskytovány neprávem. Krajský soud uzavřel, že přezkoumávané rozhodnutí bylo vydáno v souladu s právními předpisy, jelikož povinnost vrátit přeplatek na příspěvku na živobytí za období měsíců září 2007 - duben 2009 v částce 67.320 Kč je nesporná. Žalobce od počátku neměl nárok na předmětnou dávku, když nebyl osobou v hmotné nouzi, a proto je povinen přeplatek vrátit. Námitku, že v současné době již nemá žádný pozemek, protože jej daroval příbuzným, nemohl soud akceptovat, když podle § 75 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."), je posuzován skutkový a právní stav ke dni vydání rozhodnutí správního orgánu, tj. k 2. 8. 2011.

V kasační stížnosti žalobce (dále jen „stěžovatel") namítal nesprávnost a nedostatečnost odůvodnění napadeného rozsudku. Nesouhlasil s argumentem soudu o nemožnosti akceptovat námitku, že předmětný pozemek již nevlastní. Připomněl, že je od dubna 1999 nezaměstnaný a vzhledem ke svému věku, velmi špatnému sluchu a střednímu elektrotechnickému vzdělání sotva ještě najde pracovní uplatnění.

Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 21. 12. 2012, č. j. 4 Ads 127/2012 - 13, ustanovil zástupcem stěžovatele JUDr. Milana Ostřížka, advokáta.

V doplnění kasační stížnosti stěžovatel zdůraznil, že ke dni 2. 8. 2011 nebyl evidován jako vlastník žádné nemovitosti a krajský soud postupoval nesprávně, pokud tuto námitku neakceptoval. Dodal, že předmětný pozemek je v katastru nemovitostí veden jako orná půda, tudíž hypotéza správních orgánů o jeho ceně je nesprávná. Dále podotkl, že vlastnictví nemovitosti nemůže založit předpoklad, že osoba není v hmotné nouzi.

Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti zopakoval, že stěžovatel v průběhu správního řízení nesdělil úplné údaje o rozsahu svého majetku. Sociální a majetkové poměry stěžovatele k datu vydání rozhodnutí správního orgánu prvního stupně (25. 8. 2010) plně zajišťovaly jeho základní životní potřeby. Žalovaný poznamenal, že má-li být zachován rovný přístup k žadatelům o sociální dávky, nelze přehlížet bezúplatné převody nemovitého majetku vedené s cílem prokázat statut osoby v hmotné nouzi.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil v kasační stížnosti a jejím doplnění. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Z obsahu podání stěžovatele vyplývá, že důvod kasační stížnosti spatřuje v naplnění ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s.

Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení*. Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, napadené rozhodnutí správního orgánu měl zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.*

Kasační stížnost není důvodná.

Podle § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, *jestliže příjemce dávky přijímal dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených příjemcem, je povinen částky neprávem přijaté vrátit.*

Podle odst. 6 téhož ustanovení *povinnost vrátit dávku poskytnutou neprávem nebo v nesprávné výši zaniká uplynutím 3 let ode dne, kdy byla dávka vyplacena. Tato lhůta neplyne po dobu řízení o opravném prostředku nebo o žalobě proti rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek, po dobu řízení o výkonu rozhodnutí a jeho provádění a po dobu, kdy jsou na úhradu přeplatku prováděny srážky z dávky nebo jiného příjmu.*

V průběhu správního řízení bylo jednoznačně prokázáno, že dávka pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí - byla stěžovateli přiznána na základě neúplných a zkreslených údajů, které stěžovatel sdělil správním orgánům. V prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech ze dne 19. 2. 2007 stěžovatel v části C. *Nemovitý majetek* uvedl, že využívá majetek osob blízkých, a v části D. *Seznam nemovitého majetku* tento majetek konkretizoval, že se jedná o pozemek - zahradu o výměře 830 m^2. Z obsahu tiskopisu je přitom zcela zřejmé, že bližší označení nemovitého majetku má přímou souvislost se vztahem uvedeným v části C., kde stěžovatel nezaškrtl možnost „*mám vlastní*“, ale zvolil variantu „*využívám majetek osob blízkých*“.

Stěžovatel zcela evidentně neposkytl správním orgánů úplné informace o svém majetku, neboť zkreslil vlastnický vztah k pozemku parc. č. 538/30 v katastrálním území D. L. u O., okres O. – m. Z předmětného prohlášení totiž nevyplývá, že tento pozemek vlastní stěžovatel; prohlášení spíše nasvědčuje tomu, že pozemek je ve vlastnictví osob blízkých.

Podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi *žadatel o dávku, příjemce i společně posuzované osoby jsou povinni osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu, dát písemně souhlas k ověření těchto skutečností a na výzvu se*

osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav.

Podle § 49 odst. 2 písm. a) téhož zákona *příjemce dávky je povinen písemně oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu, a to do 8 dnů ode dne, kdy se o těchto skutečnostech dozvěděl.*

Uvedené povinnosti stěžovatel nesplnil, ačkoliv byl řádně poučen. Stěžovatel především neosvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, neboť ve zmíněném prohlášení neoznačil svůj vlastnický vztah k předmětnému pozemku. Dále stěžovatel nedodržel povinnost oznámit změny v rozhodných skutečnostech, pokud zamlčel výstavbu rekreačního objektu na svém pozemku (souhlas s provedením stavby mu byl udělen 23. 4. 2007, tj. v době pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi).

S ohledem na výše uvedené lze shrnout, že podmínky pro stanovení povinnosti vrátit dávku neprávem vyplacenou byly v případě stěžovatele splněny. Krajský úřad postupoval správně, když zohlednil prekluzi oprávnění požadovat vrácení dávky, která nastává po třech letech od jejího vyplacení.

Správní orgány dále zohlednily skutečnost, že předmětný pozemek je umístěn v obytné zóně a podle územního plánu obce je určen k zástavbě rodinnými domy (stavební pozemek). Vzhledem k tomu, že stěžovatel má bydlení zajištěno z titulu věcného břemene v budově ve vlastnictví své sestry, Nejvyšší správní soud ve shodě se správními orgány dospěl k závěru, že po stěžovateli bylo možné spravedlivě požadovat, aby předmětný pozemek využil ke zvýšení svého příjmu, který by použil k zajištění výživy a ostatních svých základních životních potřeb. Stěžovatel proto nebyl osobou v hmotné nouzi (srov. § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi).

Obdobné závěry vyslovil Nejvyšší správní soud také v rozsudku ze dne 21. 7. 2011, č. j. 3 Ads 98/2011 - 85, ve kterém se ke kasační stížnosti totožného stěžovatele zabýval odnětím dávky pomoci v hmotné nouzi - doplatku na bydlení.

Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku zdůraznil, že „*... pro zhodnocení hmotné nouze se zjišťují rovněž celkové sociální a majetkové poměry osoby, společně s ní posuzovaných osob a rodiny (§ 15 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Podstatné je, že pokud by byly tyto poměry takové, že by osoba stav hmotné nouze mohla překonat bez pomoci dávek hmotné nouze, tyto dávky se podle § 3 odst. 4 téhož zákona neposkytují. ... Tak tomu bylo i v projednávané věci, přičemž Nejvyšší správní soud ve shodě se žalovaným i s krajským soudem ze správního spisu zjistil, že stěžovatel ve formuláři Prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech, který doložil k žádosti o příspěvek na živobytí, v části žádosti týkající se nemovitého majetku (část C) uvedl, že využívá majetek osob blízkých, který v části D žádosti - seznamu nemovitého majetku specifikoval jako zahradu o výměře 830 m². Žalovaný neměl důvod z uvedených informací nevycházet, stěžovatel jejich pravdivost stvrdil ve formuláři ze dne 19. 2. 2007 svým podpisem. Lichá je tak námitka stěžovatele, že správní orgány již při přiznání dávky musely zohlednit vlastnictví jeho nemovitosti. Tak se stalo až později na základě sociálního šetření ze dne 5. 5. 2009 a daná skutečnost vedla k odejmutí neprávem přiznané dávky doplatku na bydlení.*“

Argument stěžovatele, že ke dni vydání rozhodnutí o odvolání již nebyl evidován jako vlastník žádné nemovitosti, Nejvyšší správní soud shledal irelevantním. Pro stanovení povinnosti vrátit přeplatek na dávce je totiž rozhodující stav, na základě kterého se posuzuje, zda byla dávka přiznána a vyplácena neprávem, či nikoliv, tj. stav ke dni vydání rozhodnutí o přiznání dávky a v průběhu vyplácení této dávky. Stěžovatel byl vlastníkem předmětného pozemku jak v okamžiku vydání rozhodnutí o přiznání příspěvku na živobytí, tak po celou dobu pobírání této dávky (do dubna 2009); vlastníkem přestal být až v červnu 2011, jak sám uvádí v kasační stížnosti. Pro účely posouzení povinnosti vrátit přeplatek na dávce pomoci v hmotné nouzi - příspěvku na živobytí - je tudíž změna vlastnictví pozemku zcela bezvýznamná.

Krajský soud pochybil, když zmíněný argument stěžovatele odmítl s poukazem na to, že je posuzován skutkový a právní stav ke dni vydání rozhodnutí krajského úřadu, tj. k datu 2. 8. 2011. Správně měl stěžovateli vysvětlit, že pozdější změna vlastnictví pozemku nemůže nic změnit na skutečnosti, že předmětnou dávku pobíral neprávem. Zjištěné pochybení krajského soudu však nemá vliv na správnost jeho ostatních závěrů a nemůže být důvodem pro zrušení napadeného rozsudku.

Nejvyšší správní soud dále připomíná, že účelem zákona o pomoci v hmotné nouzi je poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi. Vzhledem k tomu, že stěžovatel nebyl v rozhodné době osobou v hmotné nouzi, neměl nárok na poskytování dávek podle tohoto zákona. Celkové sociální a majetkové poměry stěžovatele (konkrétně vlastnictví pozemku, který mohl pronajmout či prodat) totiž po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení mohly zaručit dostatečné zajištění jeho výživy a ostatních základních osobních potřeb. Za této situace se stěžovatel nemůže dovolávat své dlouhodobé nezaměstnanosti, věku, zdravotního stavu, ani vzdělání, neboť státní dobrodiní prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi nastupuje pouze tam, kde žadatel již není schopen vlastními silami či využitím vlastního majetku zajistit své potřeby na určité přijatelné úrovni.

Námitku stěžovatele, že předmětný pozemek je v katastru nemovitostí veden jako orná půda, tudíž hypotéza správních orgánů o jeho ceně je nesprávná, Nejvyšší správní soud nesdílí. Úsudek o tržní ceně předmětného pozemku učinil krajský úřad na základě dostatečného zjištění ze sdělení Obecního úřadu Velká Polom (srov. § 15 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi ve vztahu ke zjišťování ceny nemovitého majetku) a podrobně jej ve svém rozhodnutí odůvodnil. Pořizovací cena pozemku z roku 1999 již nemohla být vzhledem k okamžiku posuzování stavu hmotné nouze stěžovatele relevantní.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že neshledal vytýkané vady a nezjistil namítanou nezákonnost napadeného rozsudku. Kasační stížnost proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 10. 2012, č. j. 38 Ad 61/2011 - 41, proto podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl jako nedůvodnou. Současně v souladu s § 120 a § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť stěžovatel v něm neměl úspěch a žalovanému takové právo ve věcech pomoci v hmotné nouzi nenáleží.

Odměna soudem ustanoveného zástupce advokáta stěžovatele JUDr. Milana Ostřížka a náhrada jeho hotových výdajů byla stanovena podle vyhlášky Ministerstva

spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění účinném od 1. 1. 2013. Zástupce stěžovatele učinil v řízení o kasační stížnosti celkem dva úkony právní služby podle § 11 odst. 1 písm. b) a d) advokátního tarifu; jedná se o první poradu s klientem včetně převzetí zastoupení a doplnění kasační stížnosti. Další porady s klientem zástupce stěžovatele nedoložil, proto k nim soud při určování odměny nepřihlížel. Za každý realizovaný úkon právní služby náleží odměna ve výši 1.000 Kč podle § 9 odst. 2 a § 7 advokátního tarifu a režijní paušál podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu ve výši 300 Kč, celkem tedy 2.600 Kč. Zástupce stěžovatele doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, a proto se podle § 35 odst. 8 s. ř. s. odměna zvyšuje o částku odpovídající této dani, která činí 21 % z částky 2.600 Kč, tj. 546 Kč. Celkem tedy odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů činí 3.146 Kč. Tato částka bude vyplacena zástupci stěžovatele z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení stěžovatele, který je osvobozen od soudních poplatků, nese stát (srov. § 35 odst. 8 a § 60 odst. 4 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. března 2013

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu